

แนวทางปฏิบัติธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๒

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

แสนยาก การหาโอกาสฟังธรรม การฟังธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหายาก แต่ว่าหายากได้อย่างไร เราก็ได้ฟังอยู่ทุกวัน ออกทางวิทยุ ออกทั่วไปหมดเลย ธรรมนะ อันนี้เพราะเราเกิดเป็นชาวพุทธต่างหากเราถึงมีการฟังธรรม มันเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา ถ้าเราไปเกิดในประเทศอื่นมันจะได้ฟังไหม

ถึงเราเกิดในที่อื่น เราเกิดในภพชาติอื่นๆ ก็เหมือนกัน การจะได้ฟังธรรมนี้เพราะว่าต้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้มาตรัสรู้ธรรมก่อน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหมกับนี้มี ๕ องค์ พระสมณโคดมเป็นองค์ที่ ๔ พระศรีอริยเมตไตรยยังต่อไป นี่เพราะว่ามีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรมนี้เป็นของละเอียดลึกซึ้งมาก เห็นๆ กันต่อหน้านี้แหละ

ว่าธรรมจะเสื่อมไป สัจจะอันนั้นไม่มีวันจะเสื่อมไป แต่คนเราเข้าไม่ถึงเอง ทั้งๆ ที่มีพระไตรปิฎกให้เราก้าวเดินนะ ธรรมและวินัย ธรรมและวินัยที่จะให้เราก้าวเดินตาม “อานนที่ธรรมและวินัยนี้จะเป็นศาสดาของพุทธบริษัททั้งหลายต่อไป” ธรรมและวินัยนี้วางไว้ให้เราก้าวเดินกัน

มันมีอยู่แล้วไง เรายังมองกันไม่ออก มองไม่ได้ แล้วพระพุทธเจ้ามาตอนนั้น ไม่มีตรงนี้เลย ไม่มีสิ่งที่บอกไว้ก่อน ศาสดาในที่ต่างๆ ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด สอนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตอนเป็นเจ้าชายสิทธัตถะด้วย แต่สอนแล้วคนที่ว่ามีบุญบารมีเก่ามานี้มันรู้ที่อยู่ในหัวใจมันไม่หมด มันยังมีความทุกข้อยู่

ความสว่างไสว ความส่องไส ขนาดไหนมันก็ต้องมีความเศร้าหมอง มีความเฉาไปเป็นธรรมดา ในเมื่อสัพเพ ชมมา อนตตาอยู่ สัพเพ ชมมา ธรรมทั้งหลายนี้มันแปรสภาพตลอด แล้วธรรมอันเป็นของจริงอยู่มันก็ซ่อนอยู่ในธรรมนั้นนะ แล้วคนมองไม่ถึง แล้วถึงที่สัมผัสธรรมได้เห็นใหม่ ที่ว่าเข้าถึงธรรม เข้าถึงธรรมนี้เอาอะไรไปเข้าถึงธรรมล่ะ หัวใจต่างหาก หัวใจเป็นภาชนะใส่ธรรม หัวใจเป็นสิ่งที่รู้ตัวหัว หัวใจเป็นสิ่งที่ว่ารู้สุขรู้ทุกข์ใจ นั่น หัวใจเท่านั้นเป็นผู้ที่สัมผัสธรรมได้จริง

ตาอ่านหนังสือ ตาเราอ่านธรรมะ อ่านพระไตรปิฎก ตาเป็นคนอ่าน แล้วเข้าไปที่สมองไป สมองต้องส่งผ่านไปที่ใจ นั่นนะ เรามีกรรมวินัยอยู่เราบังคับไม่ได้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มี ไม่มีสิ่ง ไม่มีคนสอนใจ สยัมภูเป็นผู้ที่ตรัสรู้ได้ด้วยตนเอง ถึงสร้างบารมีมาเป็นพุทธวิสัย

การสร้างมาเป็นพุทธวิสัย เป็นพระโพธิสัตว์ เกิดๆ ตายๆ ในโลกนี้ ต้องเกิดต้องตาย ความเกิดความตายในโลกนี้มันมีความทุกข์มาพร้อมกับการเกิดและการตายทุกๆ การเกิดและการตายไป การเกิดและการตายไปนี้หมุนเวียนไปพร้อมกับความทุกข์อยู่ในหัวใจนั้นตลอดไป ความทุกข์ใจ ความสุขความสะสมมา บุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ก็มีความสุข มีความว่ามีบารมีแก่กล้า มีบารมีที่ว่าเหนือคน เหนือสัตว์ทั่วไป แต่ก็มีความทุกข์อยู่ในหัวใจนั้น ทุกข์ทุกชาติไป รื้อสัตว์จนสัตว์ ต้องช่วยสัตว์จนสัตว์ไปนี้พระโพธิสัตว์ การปรารถนาเป็นพุทธภูมิ เป็นพระพุทธรเจ้า นี่สะสมมาขนาดนั้นนะ สะสมมาก่อน

แล้วพอมารเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เป็นเจ้าชายสิทธัตถะแล้วอยู่ในท่ามกลาง เพราะเกิดด้วยบุญพาเกิด พระโพธิสัตว์เกิดของเล่นๆ เหรอ พระพุทธรเจ้าเกิดได้ครั้งละองค์เดียว พระโพธิสัตว์เกิดขึ้นมาจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า เกิดขึ้นมาในโลกนี้ด้วยบุญญาธิการของการสะสมมา บารมีสะสมมาเต็มที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า มีความสุขมาก เกิดมามีแต่เครื่องอำนวยความสะดวก พร้อมไปหมดเลย มีปราสาท ๓ หลัง ฤดูฝนก็อยู่หลังหนึ่ง ฤดูร้อนก็อยู่หลังหนึ่ง ฤดูหนาวก็อยู่หลังหนึ่ง แล้วพร้อมเพียบพร้อมไปหมด นี่ปรนเปรออยู่ในกามคุณทั้ง ๕ นี้

กามคุณที่เราแสวงหากัน เราอยากได้กัน เราอยากได้ความสุขของเราในโลกนี้ แต่ผู้ที่เห็นว่าสิ่งนี้เป็นสมมุติ มันให้ความสุขได้ชั่วคราวใจ เมาในอารมณ์ไม่ได้ เมาในความสุขสิ่งที่ว่าปัจจัย

๔ เครื่องดำเนินอาศัยให้เราอาศัยอยู่นี้มันทำให้เราอมเมา มันเป็นเครื่องอาศัย แต่เราเมาเขา เมาในสิ่งที่สัมผัสนั้น

แต่ผู้ที่มีบุญญาธิการ ผู้ที่มีบุญบารมีไม่คิดในสิ่งนั้น อยู่ก็อยู่ไปกับในความที่ปราสาท ๓ หลังนั้น แต่พอเห็นนะ เห็นการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย แค่นี้คนมันได้คิดแล้วว่าสิ่งที่เราผลิตผลิตอยู่นี้มันเป็นเรื่องที่ชั่วคราว เราก็ยังต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย อย่างนี้อีกหรือ แล้วเราจะไปผลิตผลิตสิ่งนี้ได้อย่างไร...นี่มันมีโอกาศ มีชีวิตอยู่นี้ไง

ในเมื่อเรามีชีวิตอยู่นี้มันมีโอกาศที่จะชวนขวยธรรมเนียมอันที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้วางไว้แล้วนะ แต่ขณะที่เจ้าชายสิทธัตถะนั้นยังไม่มีเรื่องนี้ ยังไม่มีสิ่งที่เป็นธรรมแท้ แต่ก็มีลัทธิ เจ้าลัทธิต่างๆ ปฏิญาณกันอยู่แล้วว่าเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ถึงว่าสิ่งนั้นสิ่งที่ว่า การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายนี้ทำให้หุดตาสว่างขึ้นมาว่าเราจะเคลิบเคลิ้ม เราจะเสวยสุขอยู่อย่างกับความสุขในกามคุณนี้มันไม่มีประโยชน์ มันก็ต้องตายไปข้างหน้า เห็นไหม ตายไปแล้วก็ต้องเกิดมาอีก เกิดมาคราวนี้มันจะเกิดมาตรงไหนล่ะ

แต่นี้ไม่อย่างนั้น นี่ถึงว่า สิ่งที่เราจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าความในโลกนี้พยายามหนีขี้ขี้จะให้อยู่ในทางโลก แต่มันเป็นไปไม่ได้ เพราะบารมีเต็ม พอเห็นอย่างนั้นแล้วสลัดออก ต้องหนีออกไป ต้องหลีกออกไปจากโลก ต้องหลีกออกไปจากบนความมีความสุขนี้ หลุดออกไปเพื่อจะแสวงหาความจริง

การจะหาความจริงนี้มันไม่ใช่หาอยู่ในกามคุณ ๕ มันไม่ใช่หาอยู่ในความปรนเปรอความสุขนั้นถึงจะเกิดธรรมได้ เห็นไหม ต้องเข้าไปในที่หลีกเร้น เข้าไปในที่ขอกที่เสียใจ ที่ควรแก่การงาน

งานของโลกเขา งานของการประชุมสัมมนาเขา เขามีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมหมดเลย แต่งานขณะตนนะ ถ้าเราไม่ไปอยู่ที่สงัดที่วิเวก ใจนี้มันก็หาเกาะเกี่ยวคนอื่นตลอดไป มันเกาะเกี่ยว มันเป็นกัณฐ แต่ถ้าเราออกไปในที่สงัด ออกไปในป่าช้า ออกไปที่รกชัฏ มันเสียมันขอกไปหมด นั่นแหละมันจะเห็นตัวตนตรงนั้นไง

เห็นว่า ความที่ว่าเรานี่เป็นคนดี เราเป็นคนกล้าหาญ เราเป็นนักรบ เราเป็นคนอาชาไนย ถ้าไปถึงตรงนั้นมันจะเป็นอย่างไร นี่ความเสียวความขอกนั้นเป็นขัญมิกการจะชำระกิเลสไป เพราะ

กิเลสมันติดในเครื่องความสะดวกสบาย มันติด มันชอบ มันชอบอันไหนความสะดวก อันไหนมันสบาย มันชอบอย่างนั้น อำนาจตัวเองไง อำนาจว่าตัวเองเป็นคนที่มีความดี แต่คุณภาพของกิเลส

แต่คนที่มีความดีในทางธรรม ชัยภูมิสนามรบที่สมควรแก่ประพาศปฏิบัติดิ้นะ ออกอย่างนั้น พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่าไผ่ ตรัสรู้ในป่า แสวงหาธรรมมาด้วยพระองค์เอง แล้วเสวยวิมุตติสุขอยู่ในใจที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นเจ้าของธรรม เพราะว่าผู้ที่ค้นคว้า ผู้ที่เป็นเจ้าของผู้ที่ทำได้คนแรกเลย เห็นไหม เทคโนโลยีนี้เป็นผู้ที่ขุดค้นเจอ แล้วพยายามเอามาชำระหัวใจจนสิ้นไปจากกิเลสทั้งหมด ถึงวางไว้ เห็นว่ามรรคอรียสังขัง เห็นไหม

“สุกัททะ เธออย่าถามให้เข้าไปเลย ในศาสนาไหนไม่มีมรรค ในศาสนานั้นไม่มีผลหรอก”

ในศาสนาต่างๆ ตั้งแต่ตรัสรู้มา สอนมาจนครั้งสุดท้าย สุกัททะเข้าไปถามว่า “ศาสนาใดดีต่างๆ ทุกศาสนานั้นก็ว่าเป็นศาสนาที่ว่าศาสนาประเสริฐมาก...”

“สุกัททะ อย่าถามให้เข้าไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

ไม่มีเหตุเอาผลมาจากไหน มันต้องมีเหตุ มรรคต้องมรรคให้ถูกทางด้วย สุกัททะบวชคืนนั้น สำเร็จคืนนั้น พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานยังได้อัครสาวก ยังได้สาวกไปอีกหนึ่งองค์ เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาในคืนนั้นนะ สุกัททปริพาชกเป็นผู้ที่มีปัญญามาก เป็นผู้ที่ถือตนมาก ไม่ยอมฟัง

แต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว วางธรรมไว้มรรคอรียสังขังหนึ่ง ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเธอ ธรรมและวินัย วินัยการบังคับ วินัยสงฆ์ วินัยคือข้อกฎหมายใจ บังคับมา พระเราพระนักบวชใจใหม่ ผู้ประพาศปฏิบัติมีศีลมีธรรมครอบมา นี้มีธรรมและวินัย มีวินัย

ถ้าไม่มีธรรมและไม่มีวินัย ก็ต่างคนต่างคิด นี่ขนาดว่ามีวินัยครอบไว้แล้ว ให้พระทำตามตามธรรมตามวินัย ตามวินัยนะ ถ้าไม่มีวินัยไว้ไม่รู้จะไปขนาดไหน อย่างในศาสนาพุทธ ในที่ประเทศต่างๆ เขาปล่อยกันนี้ แล้วแต่อาจารย์ทำกันอย่างไร ทำตามกันไป นี่วินัยหมดไป พอวินัยหมดไปพระก็ไม่ชอบเขต

แต่ในเถรวาทของเรา ในเมืองไทยของเรา มีธรรมและวินัย ถือธรรมและวินัยตามที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนทที่ไว้ใจ “ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเธอ”

ในเรื่องราวในเมืองไทย เถรวาทคือเชื่อตั้งแต่พระกัสสปะลงมา พระกัสสปะเป็นผู้สังคายนา ตอนที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วนะ เห็นว่าพระจะออกนอกกลุ่มนอกทาง ถึงได้ตั้งบัญญัติขึ้นมาว่า เราสังคายนาแล้ว ทุกคนยอมเห็น พระอรหันต์ ๕๐๐ องค์เห็นร่วมกันว่าเราจะไม่แก้ไขธรรมวินัย เล็กๆ น้อยๆ ที่พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ ตั้งแต่พระอรหันต์บอกว่าวินัยเล็กน้อย ถ้าต่อไปแล้วแต่โลก เปลี่ยนแปลงจะรู้จะถอนบ้างก็ได้

แต่เพราะว่าพระกัสสปะขอความเห็นในสงฆ์นั้นใจว่า “ถ้าเราแก้ไขวินัยเล็กๆ น้อยๆ ไป ในลัทธิต่างๆ เขาจะบอกว่า แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไป สาวกก็ไม่ สามารถทรงธรรมทรงวินัยของพระพุทธเจ้าได้”

คือว่าจะทรงไว้ได้ก็ต่อเมื่อพระพุทธเจ้ามีชีวิตอยู่ พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ไม่มีใคร มีความสามารถจะทรงธรรมทรงวินัยไว้ได้ พระกัสสปะจึงขอฉันทามติในสงฆ์ ในพระอรหันต์ ๕๐๐ องค์นั้นว่าวินัยเล็กน้อยนี้เราจะไม่แก้ไขกัน ถึงเป็นเถรวาทไป

เถระที่ตั้งบัญญัติกันมา แล้วเราเป็นชาวพุทธรับสืบทอดอันนี้มาถึงไม่แก้ไขธรรมและวินัย ถึง ถือธรรมและวินัยนี้เป็นศาสดาของเราตลอด เป็นที่พึ่งที่อาศัยที่เราจะก้าวเดินตามธรรมอันนี้ไป แล้วเราก็มานะประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่มีตรงนี้นะมันจะออกไปขนาดไหน เพราะอันนี้เป็นขอบเขตไว้

แล้วเราชาวพุทธ เราเป็นคนทีประเสริฐ เกิดมาท่ามกลางพระพุทธศาสนา เกิดเข้ามาที่ ศาสนากำลังเจริญรุ่งเรือง เราจะประพฤติปฏิบัติแนวทางเข้าไปหาธรรมใจ แก่นของธรรมที่เราจะ เป็นที่พึ่งพาอาศัย

ศาสนาพุทธเวลาเราให้ทานกัน เราปรารถนาให้ทุกคน ปรารถนาให้สิ้นทุกข์ทั้งหมด ปรารถนาในการพ้นจากทุกข์ไปจากการเวียนว่ายตายเกิด แล้วเราก็จะประพฤติปฏิบัติกัน ใน แนวทางประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ในการประพฤติปฏิบัติธรรมเราก็ว่า เราประพฤติปฏิบัติธรรม เริ่มตั้งแต่ ออกมาจากการที่เรามีขอบเขตไว้แล้ว นี่ในเถรวาทเรา แต่ก็ยังเชื่อในลัทธิ ในการสั่งสอนในแนวทางที่ประพฤติปฏิบัติที่เขาเสนอกันใหม่มา อยากจะได้ไปทางลัดใจ ถ้าอันไหนเป็น ทางลัด เป็นทางที่ว่าถูกใจมันจะเป็นไปได้ไหม

อย่างว่า สุขาวดี ในการปฏิบัติแนวสุขาวดี ให้นึกถึงสุขาวดี ในพุทธเกษตร พุทธเกษตรนั้น เป็นทางที่ว่าอยู่ทางภาคตะวันตก แล้วเรากำหนดไหว้ไปที่นั่นตลอดแล้วเราจะเข้าถึงได้ไง พอเรา

จะเข้าถึงได้ มีความเป็นประเพณีในการเคารพ ในการเส้นสรวงบูชา แล้วน้อมใจให้ถึง น้อมใจไปถึงพุทธเกษตร ถึงสุขาวดี พระพุทธเจ้าจะมารอรับทันทีเลย ให้นึกขึ้นที่ใจใจ ให้นึกขึ้นที่ใจ ให้เคารพ ให้นบอบ ให้อยมตัวตนเป็นลูกศิษย์ แล้วน้อมนึกถึงให้ไปที่นั่น แล้วเราก็เส้นไหว้กัน ทำประเพณีกันให้มันขลัง ให้มันคมเข้ม...ขลังที่ไหน? ขลังไว้ในวัฏฏะใจ มันไม่ขลังหลุดออกไปจากใจหรือ ใจหลุดออกจากกิเลสไปไม่ได้เพราะมันนึก เห็นไหม

“สุกัททะ เธออย่าถามให้เนิ่นช้าไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

การกล่าวถึง การนึกถึง อันนั้นเป็นมรรคหรือ เป็นมรรคอันนั้นใช่ไหม มรรค ถึงว่า มรรค ๘ ในการชำระกิเลสอันนี้หรือ...นี่เราก็เข้าใจ ทั้งๆ ธรรมและวินัยนี้เป็นศาสดาวางไว้ละ เรายังไม่ก้าวเดินตามธรรมและวินัย เราไปน้อมนึกเอาอย่างนั้นหรือ จะไปพุทธเกษตร จะไปแดนสุขาวดี เสริมใหญ่ว่าใหญ่กว่านิพพานอีก กว้างขวางกว่า รื้อสัตว์ขนสัตว์ได้มากกว่า

มันเป็นการว่า เป็นการคิด เป็นการกล่าวคู่กันไปไง นิพพานก็คือนิพพานเท่ากัน เสมอกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว เห็นไหม พระอรหันต์ลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านิพพานไปก็นิพพานอยู่ที่นิพพานด้วยกัน ทำไมมันใหญ่กว่า สูงกว่า มีค่ากว่าขึ้นมาอีกละ เราก็เชื่อกัน แล้วเราก็น้อมนำไป แล้วเราไปไหน มันขลังอยู่ในวัฏฏะ มันขลังไม่ออกหรือ มันจะไปไหน

นั่นเหมือนกัน แล้วก็มาอีก มาแนวทางใหม่ มาแนวทางประพตติปฏิบัติ “เดิม จิตเดิมแท้คนเรามาจากนิพพาน แล้วกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ลุ่มหลงไปในแดนของมนุษย์นี่ไง ต้องกลับมาเปิดประตูกลับไปอยู่ที่นิพพานเก่า” นี่เราก็เชื่อกัน แล้วก็ไปเปิดกันนะ ไปเปิดประตู ประตูนิพพาน ใครเคยเห็นประตูนิพพาน ถ้าคนเคยเห็นประตูนิพพานจะไม่มานั่งอยู่ ไม่มาเกิดเป็นมนุษย์อย่างนี้หรือ มันไปแล้วไง มันต้องเข้าถึงนิพพานไปแล้ว มันไม่เห็น

แต่ความคิด ความตริที่ว่า คิดออกไปแล้ววางเป็นลัทธิการประพตติปฏิบัติมานาน้อมไปใจ เปิดประตูนิพพาน เปิดประตู พยายามอ้างอิง แอบอิงกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยที่วางไว้นี้ไง เราชาวพุทธปรารถนานิพพานกันใช่ไหม แต่นี่บอกคนเรานี้มาจากนิพพาน มันก็เข้าพระไตรปิฎก

“จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส”

จะส่องใส จะสว่างไสวแค่ไหนมันก็เป็นอวิชชา จิตที่ส่องใส จิตที่ส่องใสอยู่นั้น แล้วจะไปเปิดประตูนิพพานที่ไหน มันไม่เคยเห็น จะส่องใสจะสว่างไสวอันไหนมันก็เป็นอุปกิเลส เป็นกิเลสที่มันครอบงำอยู่ แล้วก็จะไปเปิดประตูใจ เปิดประตูที่พ้นไป ข้ามไป แล้วเราก็เปิดประตูไปให้เปิดประตู เปิดประตูให้คำบริกรรมมา ให้บริกรรมแต่คำตรงนั้น บริกรรมไว้แล้วสร้างสมความงามคุณดี

การให้ทาน การถือศีล การให้ทานนี้มันเป็นการถือศีลการให้ทานโดยศีลธรรมวัฒนธรรมเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว นี่เราคิดกันเองใช่ไหมว่าถือศีล การถือศีล แล้วการถือศีล การงดเว้นในการกินเนื้อสัตว์ ในการทำความดีของเขา มันจะแล้วนี่ก็เอา นี่ก็เอานี้ “สุกัทธิศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล” การกินด้วยปาก กับการกินด้วยใจ กิเลสมันอยู่ที่ใจ กิเลสไม่ได้อยู่ที่ปาก กิเลสอยู่ที่ใจมันต้องชำระใจด้วยมรรค เห็นไหม มรรคที่เป็นภายในใจ

ในการประกอบสัมมาอาชีวะทางโลก เห็นไหม การเลี้ยงชีพชอบ กับการเลี้ยงชีพทุจริต นั่นการเลี้ยงชีพ เราติมรรคลงมาใช้ในวิชาชีพในโลก อันนี้ก็ไม่ได้ ทำไมศาสนาพุทธเราสอนถึงโลกิยะ โลกุตระละะ ในโลกิยชน ถ้าคนมีศีลธรรมมันก็อยู่ในศีลในธรรม อยู่ในศีลในธรรมมันก้าวพ้นมันล่วงพ้นไปจากพญามารไม่ได้หรอก ทำขนาดไหนมันก็เป็นข้าของพญามาร อยู่ใต้อุ้งมือของพญามารทั้งหมด เพราะมันไม่ชำระสิ่งที่ว่า “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา”

แสงสว่าง คืออวิชชา แสงสว่างนั้นมันอยู่ใต้จากดำริอีกนะ ยังไม่เห็นการดำริเลย แล้วมันไม่อยู่ใต้ของพญามารได้อย่างไร สิ่งที่ว่าประตูนิพพาน ประตูนิพพานนะ จิตทุกดวงจิตต้องตาย ต้องเกิดมาทั้งนั้น มาเกิดเป็นมนุษย์ เป็นนรกปฏิบัตินี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภนา พุทธภูมิสร้างสมบุญญาบารมี เห็นไหม เกิดตาย เกิดตายอยู่ในพุทธภูมิ เป็นพระโพธิสัตว์ก็เกิดตาย เกิดตายมาตลอด เกิดตายหมด จิตทุกดวงก็เกิดตายหมดในวัฏวนนี้ ในพรหมโลกก็เคยเกิด แต่ไม่เคยเกิดใน ๕ ชั้นที่พระอนาคามีอยู่หรือ ตรงนั้นก็ไม่เคยเห็น ถ้าเห็นแล้วมันต้องไม่กลับมาเกิดที่นี้

พระอนาคามีจะอยู่ที่ สุทัสสา สุทัสสี อยู่ที่สุทธาวาส สุทธาวาส ๕ ชั้นนั้นแล้วจะไม่กลับมาเกิดอีก แล้วนี่ถ้าวนมาเกิดอีก มาเป็นมนุษย์ มันจะเห็นนิพพานมาจากไหน จิตนี้มาจากนั้นได้อย่างไร จิตนี้อวิชชาล้วนๆ จิตนี้วนเวียนตายเกิดในวัฏฏะอยู่นี้ จิตนี้ไม่เคยเห็นนิพพาน เริ่มต้นว่า

มนุษย์ที่เกิดมา จิตทุกดวงที่เกิดนี้มาจากนิพพาน...มันไม่ใช่มาจากนิพพาน มันมาจากอวิชชา มันมาจากจิตติจิต มันมาจากจิตดวงปฏิสนธิจิตนั้นแล้วเวียนตายเวียนเกิดในพรหมโลก ในกามโลก ในรูปโลก ในวัฏฏานี้ นี้จิตมันเวียนว่ายเวียนตายเกิดมานี้ จิตมันไม่เคยผ่านนิพพานมา

แต่บอกจิตนี้เคยผ่านนิพพานมา แล้วกลับมาเกิด หลงทางมาไง หลงจากแบบลูกโคหลงจากแม่โคมา จะกลับไปส่งให้ลูกโค การเวียนว่ายเวียนตายเวียนเกิด มันไม่ผ่านมาตรงนั้นหรือ ผ่านมาตรงนั้น ไม่มาอย่างนี้ มันขัดกับธรรมและวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้แล้ว พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่มีตาสว่าง ตานี้ตารู้แจ้งโลกทั้งโลกนอกโลกใน วางไว้หมดแล้ว นี่บอกไว้หมดว่าจิตนี้ผ่านมาอย่างไร วัฏฏวนมาอย่างไร คนตาย บุพเพนิวาสานุสติญาณ อดีตชาติที่สะสมมานี้

เราเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนประเสริฐอยู่แล้ว แต่ทำไมเราเป็นชาวพุทธด้วย เกิดท่ามกลางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าก็สอนอยู่ไฉน นี่ ทำไมไม่เดินแนวทางที่เข้าไปถึงจุดหมายปลายทางได้ตามมรรคอริยสัจจซึ่งที่พระพุทธเจ้าวางไว้ละ ทำไมไปเชื่อถือว่าจิตนี้มาจากนิพพานแล้วก็แค่นี้ไปเปิดประตูแล้วก็วางไป...เป็นมรรคหรือ มันเป็นมรรคหรือ

มันเป็นมรรค มันถึงว่า ทำไมต้องโลกียะกับโลกุตระละ นี่แนวทางประพฤติกปฏิบัติ เราก้เชื่อ เราก้ดำเนินไป มันก็พลาดไป ก็ไปอยู่ในใต้พญามารอยู่นั่นละ เราจะได้พ้นจากพญามารไร “มารเอ๋ย เธอจะครอบงำเราไม่ได้อีก” เห็นไหม “มารเอ๋ย เธอจะเกิดจากใจของเรา” เกิดจากภวสวะ เกิดจากภพของใจไม่ได้อีกเลย พระพุทธเจ้าเยาะเย้ยมารขนาดนั้นนะ แต่ทำให้พญามารไรให้มารมันสั่ง ให้มารมันบังคับ จับใส่บับบีสีไฟไป ยังภูมิใจว่าเราประพฤติกปฏิบัติ เรานั่งกรบ ครอบงำได้บงการของพญามาร ยังไม่รู้ตัวนะ

นี่ชาวพุทธ นี่แนวประพฤติกปฏิบัติ ชาวพุทธ แล้วก็นามรูป พิจารณานามรูป การเคลื่อนไหว ยุบหนอ พองหนอ ตามกันเข้ามา นี่ว่าถูกต้อง นามรูป การพิจารณานามรูป พิจารณาไป ผ่านนาม ผ่านเห็น ผ่านกาย ผ่าน...ผ่านไป ๑๖ ชั้น ผ่านขึ้นไปด้วยชั้นลิฟต์หรือ มรรคนี้เป็นลิฟต์ยกขึ้นใช้ไหม ยกขึ้นเป็นชั้นๆ ขึ้นไปเป็นญาณหยั่งรู้หรือ มีญาณหยั่งรู้ ญาณยกขึ้น ขึ้นเป็นลิฟต์ไปเลย เป็นชั้นๆ ขึ้นไปหรือ

มันนามรูป พิจารณานามรูปเข้าไปว่าอันนี้เป็นวิปัสสนากับสมถกรรมฐานไปพร้อมกันไง เป็นสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ไปพร้อมกัน วิปัสสนาไปพร้อมกัน

ถ้ามันไปพร้อมกัน ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานละ เหตุงานมันทำคนละงานไง สมถกรรมฐานหมายถึงทำให้จิตสงบก่อน ถ้าจิตนี้สงบมันจะเกิด จิตสงบเป็นโลกิยะ เห็นไหม จิตสงบแล้วจะเป็นโลกุตตระไป

พิจารณานามรูป นามรูป แล้วผ่านไป ผ่านไป ผ่านไป ผ่านไปพร้อมกับโลกิยะ ผ่านไป พร้อมกับให้มรรคมันบังคับใช้ไปไง เพราะว่า การผ่านไป การผ่านไป ผ่านไป ผ่านไป โดยที่ทำไม เข้าใจตามสัจจะตามความเป็นจริง ธรรมช้อนธรรม ธรรมโลกิยะไง ธรรมที่เราประพฤติธรรม ประพฤติธรรมเพื่อที่จะให้เห็นธรรมใช้ใหม่ ประพฤติธรรมเพื่อให้เห็นธรรม ประพฤติธรรมเพื่อให้หมดไปหรือ ให้หมดไป ให้โล่งไป ให้ว่างไป ว่างไปแบบญาณหรือ ญาณความรู้ของโลก ใจ ความหมายของโลก ความเห็นของโลกมันเป็นอย่างนั้น

พิจารณานาม พิจารณารูป นามรูป จนผ่านนะ ผ่านเห็น ผ่านเห็นเห็นอะไร ผ่านกาย กายอะไร ผ่านด้วยวิธีอะไร นี่มันเป็นมรรคไม่เป็นมรรค ถ้ามันเป็นมรรคมันก็เป็นศีลธรรมเท่านั้น เป็นศีลเป็นธรรม เป็นให้เห็นความงามคุณดี เป็นการยับยั้งใจให้ใจนี้อยู่ในแนวทางของชาวพุทธ อยู่ในหลักของธรรมและวินัย หลักของธรรมและวินัยนี้เป็นสมมุติใช้ใหม่ พระพุทธเจ้าบัญญัติกับสมมุติไว้ มันก็เป็นสมมุติบัญญัติใช้ใหม่ เราก็ศึกษาสมมุติบัญญัติ

นักกฏหมาย เราไปเถียงนักกฏหมายไม่ได้หรอก นักกฏหมายจะรู้กฏหมายไปหมดเลย รู้กฏหมายแล้วทำอะไรตามกฏหมาย เห็นไหม หัวง การทำอะไรก็ต้องระวังตัวว่ามันจะผิดกฏหมาย ผิดกฏ ผิดระเบียบ แล้วทำอะไรต้องระวังด้วย อยู่ในกรอบ

นี่ก็เหมือนกัน จิต ๑ นามรูป จิต ๒ จิต ดวงจิต ๘ ดวง จิต ๑๒ ดวง คว้าไป หยียดไป เห็นไป คว้าไป...นักกฏหมายต้องศึกษาก่อน ต้องเรียนให้อภิรรมให้ท่องให้ได้ทุกคำ ถ้าผู้ใดไม่รู้อภิรรมผู้นั้นปฏิบัติไม่ได้ ต้องรู้อภิรรมก่อน พอรู้อภิรรมแล้ว จิตดวงที่ ๑ จิตดวงที่ ๒ จิต ๖๐ ดวง ๘๐ ดวงว่ากันไป

จิตเกิดหนึ่งเดียว อารมณ์ต่างๆ หนึ่งเดียว แล้วมันเร็วมาก มันก็พักไป เราถึงต้องทำสมถกรรมฐานเข้ามาให้จิตหนึ่งเดียวนี้อึดต่อใจ จิตหนึ่งเดียวสืบทอด สืบทอดจนเป็นฐาน ฐานที่มันควรแก่การงาน ควรแก่การงานแล้วนี่เป็นโลกิยะ เห็นไหม เป็นโลกิยะ...ยกขึ้นลิ ยกขึ้นเป็นโลกุตตระ เห็นไหม ทำไมมีบุคคล ๘ จำพวกล่ะ บุคคล ๘ จำพวก ตั้งแต่ ๑ ๒ ๓ ขึ้นไปถึง ๘ จำพวก ถึงหมด เพราะอะไร มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ หลุดออกไป

นี่ไม่อย่างนั้นนะสิ เริ่มตั้งแต่โลกิยะ เห็นไหม กำหนดเข้าไป นักกฎหมายทำตามกฎหมาย กฎหมายครอบกฎหมาย กฎหมายก็ไม่สามารถ นักกฎหมายก็อยู่ได้พญามารเหมือนกัน นักกฎหมายรู้หมดเข้าใจหมดในเรื่องของกฎหมาย เอาตัวรอดจากการจองจำ เอาตัวรอดจากกฎ จากระเบียบ จากโทษต่างๆ ได้ละ นักกฎหมายนี่เอาตัวรอดได้หมดเลย

นี่เหมือนกันปฏิบัติไป กำหนดมา เล่าเรียนมา จำมา จำกฎหมายมา จำอิทธิกรรมมา ไล่ไป ไล่ใจไป ให้หลบจากกิเลส กิเลส พญามารจะเกิด หลบ เบี่ยงไง เบี่ยงให้ใจนี้พ้นออกไป...ว่ามีความสุขใจ ไม่ให้ทุกข์นั้นอยู่ที่ใจได้ เบี่ยงเอา เบี่ยงหลบไป หลบไป แล้วมันได้ผลอะไรละ ถ้าได้ผลในการประพฤติปฏิบัติเพื่อสะสมบารมีไปชาติต่อไป เออ! อันนี้เห็นด้วย

แต่ความเห็นธรรมตามความเป็นจริง เห็นธรรมตามความเป็นจริงมันต้องเห็นตั้งแต่เริ่มต้น จิตนี้สงบเข้าไป จิตนี้สงบเข้าไป จิตนี้เป็นสัมมาสมาธิ ตัวที่เป็นสัมมาสมาธินี้ มันตัดจากรูป รส กลิ่น เสียง จากบ่วงของมาร บ่วงของมาร พวงดอกไม้แห่งมาร รูป รส กลิ่น เสียง ภายนอกก็คือกาย ภายนอกนั้นไง แต่ภายในของเรามันต้องเห็นตามความเป็นจริงมันถึงมาได้ เห็นไหม

ถ้าเป็นการกำหนดไปอย่างนั้นนะ กำหนดไปพร้อมกับว่า นักกฎหมายไง ให้นักกฎหมาย วิเคราะห์วิจารณ์กฎหมายแล้วตามไป จิตเหมือนกัน ภาวนาไปกับนักกฎหมาย พร้อมกับนักกฎหมายไง ว่าเป็นการศึกษา ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาอิทธิกรรมจะปฏิบัติไม่ได้ ผู้ที่ไม่ศึกษาอิทธิกรรม เห็นไหม แต่หลวงปู่ฝันบอกไว้ไง ศึกษาแล้วนะ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ทำไมไม่ใช่ปริยัติ ผ่าน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ถ้าทะลุเข้าไป พ้นออกไปได้นั้นนะ ถ้าไม่ศึกษาปฏิบัติไม่ได้ ต้องศึกษา ต้องรู้จริง

ถ้ารู้จริงมาวางไว้ รู้จริงแล้ววางไว้ ยกขึ้นปฏิบัติ ปฏิบัติต้องให้ออกไปตามความเป็นจริง ไม่ใช่ออกไปตามกฎหมายไง เดินไปตามแง่ของกฎหมาย กฎหมายวางไว้ต้องหลบเลี่ยงกฎหมาย ให้เอาตัวรอดให้ได้ นี่มันทำได้เพราะจิต จิตใจ ความคิดจินตนาการเป็นได้หมด ผ่านกายเห็นผ่าน ผ่านเห็นนะ มันจะเห็นรูปร่างแปลกๆ เห็นนิมิต ความเห็นใครๆ ก็เห็นได้ จิตสงบขึ้นไป นิมิตนี้เกิดขึ้นร้อยแปด จินตนาการได้หมดเลย ไปได้หมด แล้วลึกลับมาก มีความสุขมาก เห็นไหม เบี่ยงไป มีแง่กฎหมายให้เกาะไป เบี่ยงไป ลอยไป ลอยออกไป

นั่นนะว่าเป็นความจริง อันนั้นก็ว่าง ว่างหมด จิตนี้ว่างพ้นจากกาม...พ้น พ้นเพราะอยู่ในสมาธิ พ้น ความว่าง ออกมาก็เป็นอีก ถ้าออกมาแล้วก็ยังกดไว้ เพราะว่าจิตตั้งมั่นไง จิตตั้งมั่นเพราะ

เรากำหนดพุทโธเข้าไป พุทโธเข้าไป หรือเรากำหนดให้ไปตามของเขานั้นล่ะมันจะว่าง มันจะว่างได้ ว่างด้วยความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นปิดเข้าไปอยู่ใต้พรมหมด ไม่ได้ทำลาย ไม่ได้ชะล้างอะไรเลย เพราะมันไม่ใช่มรรคอรียสังขังใจ เป็นมรรคก็มรรคหยาบๆ ไม่ยกขึ้นโลกุตตระใจ มันเป็นโลกียะอยู่ตลอดไป

อันนั้นก็แนวทางปฏิบัติหนึ่ง ยังมีแนวทางอย่างเช่น เห็นใหม่ สัมโภคกาย ธรรมกาย นิรมาณกาย กาย ๓ เห็นใหม่ การปฏิบัติแบบเช่น

“ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเธอ”

แต่นี้ธรรม ไม่เอาวินัยใจ ไม่เอากรอบ เอาแต่ธรรม เห็นใหม่ ว่างหมด ทุกอย่างเป็นว่างหมด ทุกข์ เข้าถึงธรรมได้หมด จิตหนึ่งอยู่ในสัตว์ จิตหนึ่งอยู่ในมด จิตหนึ่งอยู่ในเรา จิตหนึ่งอยู่หมด จิตหนึ่งอยู่ในสรรพสิ่ง

ถ้าเป็นรุ่นปฏิบัติรุ่นแรกมาได้อยู่ เพราะมรรคอรียสังขัง มรรคสามารถทำให้ดำเนินเข้าถึงได้นะ แต่พอปฏิบัติมาทำให้ว่าง ให้อ่าง ให้อ่าง ความว่าให้อ่างมันให้อ่างในแนวทางไหนล่ะ ให้อ่างว่าง ให้อ่าง ไม่ให้เป็นขี้ข้าของสรรพสิ่งทั้งหลาย สรรพสิ่งทั้งหลายมีอยู่ ธรรมมีอยู่ทั่วไป...จริงอยู่มีอยู่ทั่วไป แต่เข้าได้อย่างไร

ถ้าพูดถึงเราจะตามปฏิบัติแบบเช่น เห็นด้วยนะ เราเห็นด้วยกับการปฏิบัติแบบเช่น เพราะมันเป็นธรรมเข้าถึงธรรมแต่ในรุ่นแรกๆ...รุ่นหลังๆ วิเคราะห์เข้าไปแล้ววิเคราะห์เข้าไปไม่ถึงใจ เช่นนี้เป็นธรรมจับธรรม เอาธรรมเข้าไป ไม่เอาวินัยใจ ไม่เอาวินัยถึงได้ละมาอย่างนี้ใจ ปล่อยมา เอาแต่ธรรมเข้าไป อาจารย์บาทเหมือนกัน เชื่อตามครูบาอาจารย์เข้าไป เชื่อตามครูบาอาจารย์เข้าไป ครูบาอาจารย์สอนอย่างไรทำอย่างนั้น แล้วปล่อยมา เอาเป็นธรรมจับธรรม

แต่เขาลืมไปไง ในพระไตรปิฎก เพราะว่าเช่นนี้อาพระกัศสปะเป็นเจ้าของเป็นเจ้าเป็นต้นสาย พระกัศสปะอยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “กัศสปะเอ๋ย เธอก็อายุ ๘๐ เท่าเรา ทำไมไม่ยอมรับกนิมนต์บ้าง” ใช้คหบดีจิ๋วใจ พระกัศสปะถือธุดงค์ ๑๓ ทุกข้อ เป็นเอตทัคคะในธุดงค์ ในธุดงค์วัตร พระกัศสปะนี่เป็นผู้ที่เคร่งครัดมาก นี่ผู้ที่เคร่งครัดมากอยู่ในกฎ อยู่ในธุดงค์ มันก็อยู่เหนือศีลศีลในศีลคือธุดงค์วัตร จนพระพุทธเจ้าขอแลกตั้งขมาฎี ผ้าตั้งขมาฎีปะถึง ๗ ชั้น แล้วไม่เคยไปฉันทันใคร ไม่เคยรับกนิมนต์ใดๆ ทั้งสิ้น บิณฑบาตตลอด

“กัสสปะเอย เธก็เป็นพระอรหันต์เหมือนเรา ทำไมเธอเห็นผลประโยชน์อะไรถึงการทำอย่างนั้น”

“ข้าพระพุทธเจ้าเห็นแก่นุชนรุ่นหลัง”

อนุชนรุ่นหลัง รุ่นสุดท้ายต่อไป รุ่นหลังนี้จะได้อาพระกัสสปะนี้เป็นแบบ เป็นอย่าง เป็นเครื่องดำเนินว่าชุดงควัตรพระกัสสปะยึดถือมาแล้ว แม้แต่เป็นพระอรหันต์แล้วก็อยู่ในกรอบของชุดงควัตรอยู่ ขนาดพระพุทธเจ้าทรงแลกผ่านะ เปลี่ยนผ้าให้เลย นั่นนะ พระกัสสปะอยู่ในกรอบในเขต

แต่ทำไมว่าไม่รักษารธรรมและวินัยละ เอาธรรมล้วนๆ ใจ นี่ถ้ายกขึ้นไปต้นสาย ว่าเอาต้นสายก็ต้องเอาให้ครบสิ ว่าต้นสายคือพระกัสสปะเป็นต้นสายของฝ่ายเซน พระกัสสปะแน่ พระกัสสปะเยี่ยม ยอดเยี่ยม เพราะพระพุทธเจ้ายังเคารพ พระพุทธเจ้ายังยอมรับ เปลี่ยนผ้าไตร เปลี่ยนผ้าสังฆาฏิให้ นี่เครื่องครัดขนาดนั้นอยู่ในธรรมและวินัย อยู่ในวินัยด้วยอยู่ในธรรมด้วย เพราะอยู่ในธรรมและอยู่ในวินัย การอยู่ในธรรมและวินัย มันมีหยาบกับละเอียด วินัยมันครอบได้แต่ร่างกาย วินัยนี้ครอบได้แต่ร่างกาย ร่างกายนี้ทำความผิดเป็นอาบัติ

แต่ธรรมในหัวใจนั้นนะ ธรรมในหัวใจที่จะประพฤติปฏิบัติเข้าไปหา อันนั้นถ้ามีวินัยขนาดเข้มแข็งขนาดนั้นต้องเข้าถึงได้ แต่ในรุ่นหลังมา หลังมา หลังมานี้ใจ...ว่าง ว่างหมด สุญญตาทุกอย่างเป็นความว่าง เราอยู่เฉยๆ นอนหลับมันก็ว่าง ไม่ต้องทำอะไรมันก็ว่าง แต่ใจมันว่างไหม ละ เวลาใจมันว่างมันก็ว่าง ถ้าใจว่างนะ สมาธิมันก็ว่าง แต่ความว่างอันนั้นมันว่างก่อน มันว่างแล้วเราไปว่าว่างนี้เป็นผลไง

มรรคอรียัจจัง เห็นไหม สัมมาสมาธิอยู่ที่ไหน สัมมาสมาธิใจ แล้วงานชอบ ชอบในอะไร ชอบกำจัดกิเลส หรือว่าชอบว่างให้พญามารมันหัวเราะเอา...นี่มันเป็นการเข้าถึง ความว่างอันนั้นนะมันก็ว่าแสงสว่างคืออวิชา ความว่างใจ ถ้าเข้าไปถึงว่าง แสงสว่างใจมันสงบขึ้นไปมันเจอแสงสว่างขึ้นภายในใจของมัน มันก็เป็นความว่าง แต่ความว่าง ในว่างในว่างนะ มันต้องอาศัยความว่างใจใหม่ พออาศัยความว่าง มันถึงว่าเราถึงมีพื้นที่เริ่มจะยกขึ้นวิปัสสนา ถ้าไม่อาศัยความว่างในหัวใจ คือใจยังคิดในโลกียะอยู่ ยังฟุ้งซ่านอยู่ เราจะยกขึ้นวิปัสสนาได้อย่างไร

...มันต้องตรีกให้เป็นโคลก ให้เป็นความคิดใจ ให้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ให้เป็นปัญญา
อบรมสมาธิใช้ใหม่ ให้ดูธรรมชาติ สรรพสิ่งนี้เป็นธรรมชาติ เฟ่งพิณิจธรรมชาติทั้งหมด ธรรมชาติ
นี้มันแปรปรวนไป ธรรมชาตินี้มันเป็นสมมุติ เห็นใหม่ ลมพัดไปพัดมามันเป็นกฎตายตัวว่าความ
ร้อนผ่านมาอากาศลอยขึ้น ลมจะพัดมันเข้ามาแทนที่อากาศเข้ามาเป็นลม นี่ก็ธรรมชาติ ธรรมชาติ
เห็นใหม่

ธรรมตามความเป็นจริง ธรรมมันเหนือธรรมชาติใจ ธรรมคือผู้ที่ไปรู้ว่าลมพัด รู้ทฤษฎีของ
ลมพัดใช้ใหม่ อากาศร้อนลอยตัวขึ้น อากาศข้างล่างเลื่อนตัวมา อันนี้คือลมใช้ใหม่ นี่ก็กฎของ
ธรรมชาติ แล้วธรรมชาติมันเป็นอะไร ลมมันมีความว่างในตัวมันเองใหม่ มันรู้ใหม่ ใครรู้ว่าลม
เรารู้ใช้ใหม่

เห็นใหม่ ธรรมที่จะเกิดขึ้นจากธรรมชาติใจ สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายต้องแปร
สภาพไปทั้งหมด ความรู้นี้ก็แปรสภาพไปทั้งหมด ความเห็นก็แปรสภาพไปทั้งหมด ความรู้นี้ใจ รู้
ด้วยอะไร? รู้ด้วยญาณ ญาณอะไร? ญาณในกะป็น้ำปลาหรือ ญาณของลิ้นใจ ความรู้ของลิ้นรู้รส
เค็มรสหวาน เห็นใหม่ ญาณในน้ำตาล ญาณในน้ำปลา รู้รสเค็มรสหวาน พระพุทธเจ้าสอนอย่าง
นั้นหรือ

จิตความสงบใจ จกฺขุ อุตฺปาติ ญาณํ อุตฺปาติ ปญฺญา อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อาโลโก อุต
ปาติ ความว่างอันนี้เกิดเยี่ยม จกฺขุ อุตฺปาติ ดวงตาของธรรมเกิดแล้ว ดวงตาใจ พอจิตนี้ว่าง ความ
กำหนดพุทฺโธ พุทฺโธ เข้าไป เห็นใหม่ กำหนดพุทฺโธ พุทฺโธ เรากำหนดพุทฺโธ พุทฺโธ หลวงปู่มั่น
เป็นผู้ที่ว่าขุดค้นขึ้นมา หลวงปู่มั่นเอาออกมาจากธรรมวินัยใจ ธรรมวินัยที่องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้วนะ

ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ในพระไตรปิฎก แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ
จะให้ตรงตามความเป็นจริงใจ “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่
ธรรม ไม่ใช่ผู้ใดปฏิบัติธรรม เอาธรรมะของพระพุทธเจ้านี้มาตีเข้าความเห็นของตัวเองใจ ผู้ที่
ปฏิบัติอย่างนั้นมันเป็นการคาดหมายใช้ใหม่ เข้าใจว่า ความเห็นของเราเป็นเหมือนกับใน
พระไตรปิฎก เห็นใหม่ ก็เอาความหมายของธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามายก
ความเห็นของตนให้ถูกต้อง

แต่องค์หลวงปู่มัน ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เห็นไหม สมควรแก่ธรรม จิตสงบ แล้วยกขึ้นวิปัสสนา จิตนี้สงบ ก่อนจะจิตสงบนี้เป็นโลกิยชนทั้งนั้น แต่พยายามจะออก แสวงหาทางออก ให้เข้าถึงธรรมแท้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ที่ไร้กรรม เป็นผู้ที่เห็นโทษของการเกิดและการตายแบบเจ้าชายสิทธัตถะที่ออกมาจากราชวังมาเห็นการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย แล้วเสerahลใจว่า มันต้องมีฝ่ายตรงข้ามว่าไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย จนอุตสาห์พยายาม ๖ ปี ค้นคว้าอยู่นะ จนเห็นออกมาอัสวักขณญาณชำระกิเลสได้จริงตามในนั้น หัวใจนี้หมด วิมุตติสุขเสวยอยู่เต็มที่แล้ว แล้ววางธรรมไว้

“อานนท์ อย่าถามให้เข้าไปเลย ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ พระอรหันต์จะไม่สิ้นจากโลกเลย”

ไม่มีกาล ไม่มีเวลา พ้นจาก ๕,๐๐๐ ปีไป พระศรีอริยเมตไตรยก็ยังมาตรัสรู้เป็นองค์ต่อไป เห็นไหม ธรรมถึงได้ไม่มีกาล ไม่มีเวลา

แต่เราจะเรียนลัดกัน จะหาทางเข้าให้มันถึงได้เร็วไว เชื่อในการประพุดติปฏิบัติในแนวทางต่างๆ แต่ไม่เชื่อในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสมพุทธเจ้า แล้วปฏิบัติไปไม่สมควรแก่ธรรมก็ว่าจะเป็นการสมควรแก่ธรรมไป สมควรแก่ธรรมเพราะอยากจะให้ความเห็นของตัวเองนั้น ถูกต้องไป

ความเห็น ความจริง ต่างกันไหม ความจริงที่มันต้องเกิดขึ้นจริงจากหัวใจของเรา หัวใจเป็นผู้สัมผัสธรรม เห็นไหม มโนปุพพกุมา ฐมา ใจนี้ถึงก่อน ใจนี้ทุกข์ก่อน ใจนี้เกิดก่อน ใจนี้ปฏิสนธิในครรภ์ของมารดาถึงได้ออกมาเป็นมนุษย์นั่งอยู่นี่ไง แล้วยังออกมาเป็นนักบวช ออกมาเป็นผู้ประพุดติปฏิบัติ มันต้องปฏิบัติให้เข้าถึงแก่นธรรมสิ แก่นธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสมพุทธเจ้าวางไว้ แล้วหลวงปู่มันเป็นผู้นำเป็นองค์แรก เพราะว่ามันเป็นแผนที่ดำเนิน ใครอ่านแผนที่มันต้องศึกษาก่อนว่าเรามีภูมิขนาดไหนที่จะอ่านพิกัดออกก่อน

เห็นไหม อ่านแผนที่ก็แสนยาก เพราะแผนที่นี้ กับความจริง ปริยติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ...ปริยติ เห็นไหม อ่านก็ยังไม่รู้เรื่อง แผนที่อ่านไม่ออก แล้วพิกัดจะเอามาจากไหน

องค์หลวงปู่่มั่นท่มทั้งชีวิต สร้างสมบารมีมาก่อนแล้ว แล้วยังมาท่มทั้งชีวิตประพฤติปฏิบัติ หลุดพ้นออกไป เผลอแล้วกลายเป็นพระธาตุ ประกันด้วยความถูกต้อง นั้นนะ ประกันด้วยความถูกต้องบอกว่าต้องทำให้จิตสงบ

ถ้าการทำจิตให้สงบนี้มันก็มี ๒ แนวทาง เป็นปัญญาอบรมสมาธิหมายถึงว่า ผู้ที่กำหนด พุทฺโธฯ เข้าไปแล้วมันเป็นไปได้ บางทีคนกำหนดพุทฺโธหรือคำบริกรรมเข้าไปให้จิตนี้เป็น ความสงบ ทำได้ก็มี ทำไม่ได้ก็มี การทำไม่ได้นี้ทำไม่ได้แล้วมันไม่ใช่แนวทางของตัวใจ มันไม่ใช่ แนวทางของตัว ถึงต้องใช้การพิจารณาแบบเซนเขา

นี้ธรรมนำธรรม แต่มันต้องมีวินัยด้วย ต้องให้ธรรมแล้วเข้าถึงวินัยด้วย วินัยคือครอบ ควบคุมไว้ใจ ไม่ใช่ว่าทำแล้วพิจารณาไปจนเตลิดเปิดเปิง เตลิดเปิดเปิงไปคือว่าพยายามคาดหมาย คาดหมายให้ว่าง ว่าง ว่าง ว่าง มันเป็นการคาดการหมาย มันไม่ใช่เป็นตามความเป็นจริง

“สุภททะ เธออย่าถามให้เข้าไปเลย ในเมื่อมรรคอรียสัจจนี้มันไม่รวมตัว ธรรมจักรไม่ เคลื่อนไป มันจะชำระกิเลสตรงไหน” สุภททะนี้ไม่ใช่คนไม่มีปัญญานะ เป็นนักปราชญ์ด้วย เป็น เจ้าลัทธิดด้วย เป็นคนที่ถือตัวมากด้วย แต่ก็เอาตัวไม่รอด เห็นไหม วันนี่วันสุดท้ายถ้าไม่ถาม พระพุทธเจ้า วันนีก็จะหมดโอกาสแล้ว ถึงได้ยอมละทิฏฐิเข้ามาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าว่า “ลัทธิต่างๆ เขาสอน สอนว่าของเขานี้มีมรรคมีผล แล้วมีผลหมดเหมือนกัน”

พระพุทธเจ้าบอกว่า “ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

แต่ที่เราเป็นชาวพุทธ มรรคทั้งนั้น แต่มรรคโลกิยะหรือมรรคโลกุตตระละ มรรคโลกิยะก็ การประพฤติปฏิบัติแบบโลกๆ นี่ใจ ศีลธรรมจริยธรรมมันก็เป็นความถูกต้อง เป็นความดีงาม ประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อจะให้เกิดให้ตายอีกหรือ ในเมื่อเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนาที่ประเสริฐ เลอเลิศเยี่ยมยอดที่สามารถชำระกิเลสได้จริงตามความเป็นจริง ทำไมเราไม่ชำระกิเลสไม่ให้ผ่าน พ้นไปละ เราจะไปก้าวเดิน เราปฏิบัติธรรมเพื่อจะเอาบุญกุศลหรือ

ปฏิบัติธรรมมันจะข้ามพ้นจากบุญกุศลนะ ข้ามพ้นดี บุญกุศลนี้ทำให้เราเกิดมาพบใน พระพุทธศาสนา บุญกุศลนี้ทำให้เราได้มาประพฤติปฏิบัติ บุญกุศล เห็นไหม บุญกุศล บุญนี้เรา ข้ามพ้นจากบุญและบาปไป เราจะยกขึ้นให้ข้ามพ้นจากบุญและบาป เราก็ต้องว่า ถ้าเราจะประพฤติ ปฏิบัติ เราก็ต้องว่าเราต้องเชื่อธรรมและวินัย แล้วธรรมและวินัยเราศึกษาได้ด้วยภูมิปัญญาของเรา

ไม่ทัน เราก็ต้องเชื่อหลวงปู่มั่น เชื่อครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้ชำระกิเลสได้ตามความเป็นจริงแล้ว เห็นใหม่ นี่ถึงว่าบุคคล ๘ จำพวก

การจะยกขึ้นเป็นโศดาปัตติมรรค เป็นจำพวกที่ ๑ ต้องอาศัยให้จิตนี้สงบก่อน

บ่วงของมาร บ่วงของมารนี้ทำให้จิตนี้พุ่งช่านออกไป พุ่งช่านออกไปมันสงบบ้างชั่วคราว ความพุ่งช่านออกไป การประพฤติปฏิบัติก็จะเอา ๒ ต่อ ๓ ต่อ เห็นใหม่ จะเอาง่ายๆ จะเอาให้เป็นไปไ้

การเกิดและการตายนี้มันสะสมหัวใจแก่นของกิเลส แก่นของกิเลสนี้ใครจะไปทำลายมันง่ายๆ เป็นไปได้อย่างไร แก่นของกิเลสนะ กิเลสนี้เหนียวแน่นที่สุด ไม่มีแก่นใดๆ เลย ไม่มีความแน่นหนาของสิ่งใดที่ว่ามันสะสมแล้วมันเกาะติดกับสิ่งนั้นโดยที่ว่าทำลายได้ยากเท่ากิเลส แม้จะเป็นเหล็กเป็นไหลเป็นอะไรที่เขาทำกัน เขาก็แก้ไขได้ มันมีเทคโนโลยีที่เอาออกได้

แต่หัวใจพร้อมกับที่ว่าเป็นเนื้อเดียวกับกิเลสนี้ มันเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะมันเกิดมาด้วยกันนะ บุญกุศลก็สะสมลงไปที่ใจ อกุศลก็สะสมลงไปที่ใจ สิ่งที่สะสมนั้นไป เห็นใหม่ จกขุ อุทปาติ ดวงตาของธรรมเปิด ดวงตาของธรรมเปิด นั่นความเห็นอันนี้ต่างหาก ต้องเป็นความเห็นอันนี้ ไม่ใช่ความเห็นของโลกียะไ้ มรรคของศีลธรรมจริยธรรม นี่ความเห็นของเรา ความเห็นของเรา เราเข้าข้างตัวเองตลอด ความเห็นของเรา เราเห็นว่าว่าง เราเห็นว่าหลุดพ้นไ้ เราเห็น เห็นใหม่ มันไม่ใช่ จกขุ อุทปาติ

ดวงตาของธรรม จกขุไ้ เปิดดวงตาของธรรมเห็น เห็นในอริยสัจ ทุกข์นี้ควรกำหนด สมุทัยควรละ นิโรธเกิดขึ้นด้วยมรรคอริยสัจจั้ง นี่ดวงตาของธรรมเห็นอริยสัจ เห็นทุกข์ก่อน เห็นทุกข์เห็นอย่างไร เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม เพราะกาย เวทนา จิต ธรรมนี้ กับกายกับใจมันยึดมันถือมันกันอยู่ไ้ เพราะมีกาย มีเวทนา มีจิต มีธรรม มันยึดมันมันถึงความคิดพุ่งออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ ของโลก เห็นใหม่

เราแบกไว้ทั้งหมดอย่างนี้ ทั้งโทมนัส ทั้งโสมนัส เห็นใหม่ ทั้งทุกข์ในกาย ทั้งทุกข์ในใจ ทั้งการคิด ตัณหาความทะยานอยากทุกอย่างอยู่ที่ใจทั้งหมด มันติดอยู่ที่ใจ ใจนี้มันติดอยู่ แล้วจะเอาอะไรไปชำระล้างมัน ความเห็นก็คือความเห็น ถ้าเห็นออกไปก็ใจนี้พาเห็น มารพาเห็น มารอยู่

ข้างหลัง มารอยู่ใต้ความคิด มารพาเห็น มารพารู้ มารพาหลบหลีก ว่าความว่างใจ ความว่างเห็น ภาย

เห็นกายโดย จกฺขุ อุทฺปาที ดวงตาของธรรมเปิด ญาณ อุทฺปาที...รู้ รู้ในอะไร ญาณนะรู้ รู้ อะไร ญาณ อุทฺปาที ญาณ ญาณรู้ มันจะรู้การพ้นทุกข์ใจ รู้ว่าจะพ้นจากทุกข์เพราะเปิดแล้วญาณรู้ ไม่ใช่ญาณลึฟต์ ญาณลึฟต์ยกขึ้นอยู่ในลึฟต์ ลึฟต์ยกขึ้นไปหรือ ให้อุญาณอย่างนั้นมันญาณไป

การเข้าถึงด้วยเข้าอย่างนั้นมันเข้าได้อย่างไร? เข้าอย่างว่านี้มันเข้าแบบสมมุติใจ เข้าถึง ธรรมกาย เข้าถึงภายใน เข้าถึง เข้าถึง...เอาอะไรไปเข้า ถ้าไม่เอาปัญญาเข้า จกฺขุ อุทฺปาที ญาณ อุทฺ ปาที ปญฺญา อุทฺปาที เห็นไหม

มีญาณเกิดขึ้นถึงมีปัญญา ปัญญาเกิดขึ้น ปัญญาใคร่ครวญสติ พوجدิตมันยกขึ้นเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม กายกับใจ เห็นใจนี้ ใจนี้เป็นขั้น เพราะขั้นนี้มันคลุมใจอยู่ ถ้าเห็นกาย กายก็คือ อวัยวะต่างๆ หรือว่ากะโหลกหรือว่าสิ่งใดในอวัยวะ ๓๒ ของเรานี้ แต่มันเห็นด้วยตาใน จกฺขุ อุท ปาทีเปิดขึ้นจะเห็นกาย ถ้าจกฺขุไม่เปิดขึ้น ตาธรรมไม่เกิดขึ้น ไม่เห็นกายด้วยตาธรรม มันเห็นด้วย สมมุติใจ ถ้าเห็นด้วยสมมุติมันเป็นโลกียะกับโลกุตตระ

ถ้าเป็นโลกุตตระ โลกุตตระต้อง จกฺขุ อุทฺปาที ญาณ รู้ จกฺขุ ก็คือเห็นกาย รู้กาย รู้แล้ว ญาณเกิดขึ้น ญาณรู้ว่า อ้อ! นี้กาย กายนี้เป็นกายในอย่างนี้เอง เขาว่ากายๆ อ้อ!...ไต่กายข้างนอก ใครๆ ก็เห็น เกิดมามันก็เห็น เพราะเราตาก็คือตาเรา มันก้มลงมันก็เห็นตัวแล้ว จกฺขุ อุทฺปาที เห็น ใหม่นี้ตาในถึงจะเปิดเห็นกาย นี้รู้ ปัญญาใจ ปญฺญา อุทฺปาที เพราะมันเห็นแล้วมันรู้แล้ว ปัญญา ต้องใคร่ครวญสติ มันเป็นเราหรือ ถ้าเป็นเราทำไมเราบังคับไม่ได้...แปรสภาพทันที แปรสภาพทันที เพราะอยู่ข้างใน นี้ จกฺขุ อุทฺปาที พื้นที่ของใจ ภาวสวะพื้นที่ของใจเปิด เปิดให้มีการต่อสู้ นี้มรรค มันจะเกิดตรงนั้น ความละเอียดอ่อนของภายใน มรรคข้างใน โลกุตตรมรรค ไม่ใช่โลกียะ มันโล กุตตรมรรคใจ มรรคของโลกุตตระจะพ้นจากโลก มรรคอันนี้จะทำให้พ้นจากโลก

มรรคอรียสัจจัง ความเห็นชอบ ความคำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ สมาธิชอบ สมาธิชอบ นี้ ปัญญาเกิด ปัญญาที่ต้องใคร่ครวญตามความเป็นจริงสติ ใคร่ครวญตามความเป็นจริง ปัญญา ใคร่ครวญตามความเป็นจริง

วิชาเกิดขึ้น อวิชามันคลุมอยู่ใช่ไหม อวิชาคือความไม่รู้ มันหลง มันหลงอยู่ จกฺขุ อุทปาติ เปิดแล้วก็จริงอยู่ เห็นใหม่ ดวงตาเกิดขึ้น ญาณเกิดขึ้น รู้รู้ในกาย เห็นกายรู้กาย ปัญญาเกิดขึ้น ปัญญาใคร่ครวญ ใคร่ครวญเห็นตามความเป็นจริงใจ จนเห็นตามความเป็นจริง เห็นใหม่ มันเกิดๆ คับๆ มันไม่ใช่เรา จิตกับกายมันไม่ใช่อันเดียวกัน มันแยกออกจากกัน แต่มันอาศัยกันอยู่

มันเกิดมาเพราะภวาสวะ เราเกิดมา ภวาสวะ เห็นใหม่ ภพมันเกิดขึ้น อวิชามันเข้ากันได้ อยู่ เพราะภวาสวะ อวิชาสวะเข้ากันได้ การเกิดของเรา กายกับใจเกิดขึ้นมา ปฏิสนธิขึ้นมา มัน เป็นภพของมนุษย์ไง มันถึงมีกายกับใจ ใจเกิดขึ้นอยู่ในครรภ์ของมารดา เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นเรา กายกับใจถึงว่าเป็นเนื้อเดียวกัน เหมือนกับเป็นอันเดียวกัน อวิชามันผูกมัดมาด้วยพร้อมกัน

ความเห็นของเราที่ว่าเรา สมบัติทุกอย่างเกิดขึ้นก็ว่าเป็นของเรา ทุกอย่างเป็นเรา เรามีหมด เรามีสิทธิในการเป็นมนุษย์ เรามีสิทธิในแง่กฎหมาย เรามีสิทธิในสวัสดิการ เรามีสิทธิทุกอย่าง เรา เรา เพราะมีเรา เราตายไปสิทธิมันอยู่นั่นนะ เราไปไหน เพราะมันเกิดแล้วมันเป็นเรา มันยึดว่าเป็น เรา แต่ถ้าปัญญาเห็นตามความเป็นจริง จิตกับกายมันแยกออกจากกันได้

นี่วิชา วิชา อุทปาติ อาโลโก อุทปาติ ถ้าวิชามันเกิดขึ้นมันก็ปล่อยลิ พอมันปล่อย เห็น ใหม่ อาโลโก นี่ความว่าง มันว่างด้วยมรรค ว่างด้วยมรรคภายใน มันไม่ใช่ว่างว่า เรากำหนดเข้าไป แล้วว่าง เข้าไปแล้วว่าง ว่างด้วยลัพท์ ลัพท์มันทะลุขึ้นไปบนฟ้า ทะลุออกไปจากตึกแล้วให้มันว่าง อย่างนั้นหรือ การเข้าแบบนั้นหรือว่าง

ว่างมันต้องมีเหตุมีผลดี เหตุผลว่าเราก้าวเดินออกไปตามหลวงปู่มันวางไว้ไง หลวงปู่มัน สอนมา หลวงปู่มันบอกมาให้ทำเข้ากันมาอย่างนี้ นี่มรรคจริงใจ บุคคล ๘ จำพวก นี่โศคาปัตติ มรรค บุรุษบุคคลพวกที่ ๑ บังเกิดขึ้น นี่รู้ตามถึงปล่อยว่าง อาโลโก อุทปาติ ก็เกิดขึ้น “สิ่งใดสิ่ง หนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับไปทั้งหมด” ร่างกายเกิดขึ้นมาพร้อมกับจิตต้องตายทั้งหมด แต่เดี๋ยวนี้มันรู้เท่าทันแล้วมันหลุดเลย มันไม่ใช่เวลาตายถึงจะเห็น มันหลุดเดี๋ยวนี้ มันดับเดี๋ยว นี้ มันขาดเดี๋ยวนี้

พอมันขาดเดี๋ยวนี้ เห็นใหม่ นี่มรรคสามัคคี สามัคคีไป มันก็ครบรอบลิ จกฺขุ อุทปาติ ญาณ อุทปาติ ปัญญา อุทปาติ วิชา อุทปาติ อาโลโก อุทปาติ ครอบรอบ ครอบรอบ ครอบรอบ ๓ รอบ พระพุทธเจ้าถึงปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์

“ปัญจวัคคีย์เราไม่เคยพูดเลย เราไม่เคยพูดเลย ฟัง จงฟัง บัดนี้กิจ ๑๒ อย่างนี้เราทำครบหมดแล้ว”

มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นี้เกิดขึ้นตามความเป็นจริงใจ

มันต้องก้าวเดินออกไป จิตนี้ต้องก้าวเดินออกไปจากมรรค ก้าวเดินขึ้นไปตามความเป็นจริงถึงจะเห็น นี้บุคคลที่ ๑ บุคคลที่ ๒ พ้นไป ขึ้นไปบุคคลที่ ๓ คน สกิทากามิมรรคก็ต่อเดินมรรคอีก ต้องสร้างขึ้นไปอีก เดินมรรคอีก หากาย เวทนา จิต ธรรมอีก มันเป็นที่ถึง ๘ จำพวก บุคคล ๘ จำพวก

เกิดจากผู้ปฏิบัติใจ เราคณเดยวนี้แหละมันยกวุฒิภาวะของใจ ภูมิของใจมันยกขึ้นสูงขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เห็นใหม่ นี้ภูมิของใจ ใจยกขึ้นไปๆ จนมันพ้นออกไป

ใจ เห็นใหม่ ขนาดว่าเป็นโศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล ก็เป็นภูมิหนึ่ง เป็นสกิทากามิมรรคก็เป็นภูมิหนึ่ง ภูมินี้มันยกขึ้นได้ ใจนี้มันยกขึ้นได้ บุคคล ๘ จำพวก ไม่ใช่บุคคล ๘ จำพวก ๘ คนมานั่งด้วยกัน คนเดยวนั้นแหละแต่อยู่ตรงไหน ถ้ามันยังยกขึ้นไม่ได้มันไม่ใช่บุคคลเลย ไม่ใช่บุคคลใน ๘ จำพวกนี้ เป็นคนเฉยๆ เป็นคน เป็นนักปฏิบัติที่ยังไม่ก้าวขึ้น ถ้าก้าวขึ้นต้องเห็นตรงนั้นสิ

เราจะเป็นคนคนไหน ในสังฆคณ เราพูดถึงบุคคล ๘ จำพวก เป็นเนื่อนาบุญของโลก เป็นที่พึ่งที่อาศัยของเรา ถ้าเราเข้าไปถึงตรงนั้น นี้สงฆ์เกิดขึ้นในใจ บวชใจใจ ใจนี้เป็นสงฆ์ขึ้นมาจากนักปฏิบัติ จากที่ว่าเป็นปุถุชนนี้แหละยกขึ้นได้ ยกขึ้นโดยการที่ว่า เราเกิดในพุทธศาสนา นี้ถึงการประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง นี้เดินมรรคมันเดินอย่างนั้น บุคคล ๘ จำพวก เกิดขึ้นจากการเราก้าวเดินจากโลกียะก่อน มันต้องมีโลกียะแล้วมันยกขึ้นเป็น โลกุตตระ

แต่ถ้าเราเดินโลกียะแล้วเราเดินแบบนักกฎหมายไป เราไม่ได้ยกขึ้นโลกุตตระเลย โลกุตตระ เห็นใหม่ จกขุ อุทปาติ...จกขุนี้ดวงตาของธรรมเกิดขึ้น ดวงตาของธรรม แล้วมันจะก้าวเดินไปทะลุออกไปได้ ก้าวเดินไปตามความเป็นจริงใจ ก้าวเดินไปจากการก้าวเดินของใจ ใจนี้ก้าวเดินออกจากฐาน จากเริ่มต้น จากการขยับตัวออกไป เห็นใหม่

จากปุถุชนคนหนาด้วยกิเลส ปุถุชนคนหนาด้วยกิเลสนะ แล้วพอชำระกิเลสออกไป บางออกไป บางออกไป บางออกไป วุฒิภาวะของใจก็ยกขึ้น เห็นใหม่ กายขาดออกไป ใจแยกออกไป

เก๋ๆ เงินๆ นะ สังโยชน์ ๓ ตัวขาดทันที ในเมื่อ อาโลโก อุทปาติ ว่างหมด ว่าง ไม่ใช่ว่างแบบ สมณะ ถ้าว่างแบบสมณะ มันว่าง ว่าง ว่างนะ ว่างแล้วมันมีเราอยู่ สักแต่ว่า ลึกขนาดไหนนะ อัปป นาสมาธิก็เหมือนกัน อัปปนาสมาธิว่างจนถึงฐิติจิตเลย จนสว่างไสว นั่นมันก็สว่างไสวด้วยพร้อม กับอวิชชาซ่อนอยู่ใต้ตัว

แต่นี้วิชาเกิดขึ้น วิชาเกิดขึ้นแล้ว อาโลโก อุทปาติ ตามมา เห็นใหม่ พอมันว่างอันนี้มัน ว่างแบบไม่มีอะไรเลย แต่รู้ที่อยู่ สักแต่ว่ารู้ ว่าง มีความสุขมาก ลอยไป ออกมาแล้วจะเดินไปไหน เหมือนกับลอย ลอยไป ลอยไป เหมือนไม่ได้ก้าวเดิน ตัวเบาไปหมดเลย เพราะว่ามันชำระกิเลส ออกไป สังโยชน์ ๓ ตัว

เห็นใหม่ พิจารณาโดยก้าวเดินเป็นบุคคลที่ ๒ ด้วยการสร้างมรรคขึ้นมา จกฺขุ อุทปาติเกิด อีก เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม จกฺขุ อุทปาติ ญาณ อุทปาติ ญาณที่ ๒ เกิดขึ้น ไม่ใช่ ญาณที่ ๑ นะ ญาณที่ ๒ เกิดขึ้น ปญญา อุทปาติ ปัญญาต้องใคร่ครวญ ปัญญาใคร่ครวญหรือเปล่า วิชชา อุทปาติ อาโลโก อุทปาติ โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง นี้ภูมิของ ใจยกขึ้นไป

จากที่ว่าสังโยชน์ ๓ ตัวขาดไป เก๋ๆ เงินๆ นะ คราวนี้หลุดหมด หลุดออกไปเลย กายกับ ใจแยกขาดออกจากกัน กายเป็นกาย จิตเป็นจิต จิตนี้เป็นเอกเทศเลย จิตนี้ไม่มีร่างกายเข้ามาเกาะ เกี่ยวอีกแล้ว จิตนี้เป็นจิต จิตนี้อยู่ล้วนๆ เลย โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง ราบไปหมดเพราะอะไร เพราะเหมือนกับต้นไม้ สิ่งที่ปลูกบนแผ่นดินกับแผ่นดินคือกายกับใจมันจะสลัดออกจากกัน แผ่นดินนี้เป็นแผ่นดินธรรมดา แผ่นดินล้วนๆ ราบเป็นหน้ากลอง ไม่มีสิ่งปลูกสร้างใดๆ ไม่มีตุ่ม ไม่มีอะไรอยู่บนแผ่นดินนั้นเลย ใจมันสลัดร่างกายออกไป สลัดออกจากกันโดยอิสระ นี่บุคคล จำพวกที่ ๔ บุคคลจำพวกที่ ๕ ใจ

จิตออกไปแล้ว จิตถึงจะหลุดพ้นออกไป ออกไปคูจิต แต่จิตนั้นยังต้องไปเกิดในกามราคะ ต่อไป จิตนี้ยังต้องตายต้องเกิด ถ้าจิตนี้ตายที่ว่าไม่ได้ปฏิบัติต่อไป ตายไปก็ยิ่งเกิดในกามภพอีก ไป เกิดเป็นเทวดาใจ ถึงเป็นเทวดาก็เป็นเทวดาพระอริยเจ้า

แต่ถ้าการพิจารณากามราคะ พิจารณากามราคะ พิจารณาจิต เห็นใหม่ กามราคะอยู่ทั้งจิต ที่ นี้จิตมันเป็นจิต หัวใจใจ ใจที่มันเป็นอสุภะ อสุภัง อสุภะมันต้องยกขึ้นกาย กายในใจใหม่ กายของ จิต เพราะกายของจิตมันเห็นตัวเองข้างในนี้เป็นความโสโครก ร่างกายนี้เป็นสิ่งที่โสโครก

โสโครก เพราะว่ากามมันติด มันติดระหว่างหญิงกับชาย ติดระหว่างผิวหนังนี้แบ่งแยกเพศไป มันติดกันที่แบ่งแยกเพศ

แต่สมมุติเราเป็นเพศนักบวช เป็นพระ แต่ใจมันไม่ได้เป็น มันห่มผ้าเหลืองก็ห่มที่ตัวใช้ไหม โกงหัวก็โกงของเราใช้ไหม แต่กิเลสมันไม่ได้โกงหัวด้วย มันไม่ได้ห่มผ้าเหลืองด้วย มันก็เป็นกามราคะอยู่ในใจนั่นนะ พิจารณาใจตรงนั้น พิจารณาเป็นอสุภะ ตอนนี้อสุภะมันเป็นตัวมันเอง เราพิจารณาอย่างไร? ก็พิจารณาเป็นกาย พิจารณากายหรือพิจารณาจิต จิตก็เหมือนกัน นี่ชุ่มด้วยกาม เห็นไหม ทำลายตรงนั้น

จกฺขุ อุทฺปาติ ต้องเห็น จกฺขุ เกิดขึ้น ญาณ อุทฺปาติ ปญฺญา อุทฺปาติ วิชฺชา อุทฺปาติ อาโลโก หลุดออกไป จกฺขุ เกิดขึ้น เห็นไหม เกิดขึ้นหมายถึงว่าจับได้ตามความเป็นจริงนะ ถ้าจับไม่ได้มันยกขึ้นวิปัสสนาไม่ได้ มรรคมันไม่เดินตัวไป...ต้องจับได้ จับได้ จับได้ พอจับได้พิจารณาออกไป มันถึงมีจกฺขุ ถ้า จกฺขุ จับไม่ได้ จักรถึงไม่เปิด เพราะมันเปิดได้อย่างไร ตาของธรรม ไม่ใช่ตาโลก

จกฺขุ อุทฺปาติ หมายถึงว่า จับต้องกายหรือใจได้ พอจับได้ จับได้ก็พิจารณาไป ญาณเกิดขึ้น พอจับได้ ความจับได้มันจะตื่นเต็นมาก ตื่นเต็น ญาณเกิดขึ้น ปัญญาเกิดขึ้น วิชชาเกิดขึ้น อาโลโก อุทฺปาติ ความว่าง ความหลุดพ้นเกิดขึ้นไง นี่หลุดออกไป ไม่เกิดในกามภพ ในกามภพหลุดออกไป หลุดออกไปเลย สังโยชน์ ๕ ตัวขาดออกไป ขาดออกไปแล้ว ภูมิของใจยกขึ้นไป นี่บุคคล ๘ จำพวก ด้วยการปฏิบัติมรรคอรียสังจัจจ จากการประพฤติปฏิบัติในธรรมและวินัยไป

ในธรรมและวินัยที่ว่า “สุกัถะ ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

มรรคคือเราเดินมรรคใน ๘ จำพวกนี้ ในบุคคล ๘ จำพวก ในสังฆคณของเรา ในสังฆคณที่เราสวดมนต์อยู่ประจำนี้ เราเชื่อในธรรมวินัย เชื่อในสังฆคณที่เรากล่าวสวดอยู่ตลอดเวลา เห็นไหม ยกขึ้นข้างบน ยกขึ้นอีกที่หนึ่งเลยละ บุคคล ๘ จำพวก มันต้องให้ครบ ๘ จำพวก มันถึงว่าเป็นศาสนาของเราจริงใจ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในพุทธศาสนา ในศาสนาที่ประเสริฐนี้ไง

จกฺขุ อุทฺปาติ เปิดอีก เห็นไหม มรรคเดินมรรค เดินมรรคที่ ๗ ใจ มรรคที่ ๗ บุคคลที่ ๗ อรหัตตมรรค ถ้าเดินมรรคที่ ๗ ได้ จกฺขุ อุทฺปาติ เปิดขึ้น อันนี้มันเปิดยาก เปิดลำบาก เพราะมันสูงส่งมาก แต่ก็ต้องเปิดได้ เปิดได้เพราะอะไร เพราะมันเป็นเป้าหมาย เป้าหมายคือพระนิพพาน ในศาสนาพุทธของเรา ในศาสนาพุทธของชาวพุทธของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

จกฺขุ อุทฺปาติ เกิดขึ้น ญาณฺ เกิดขึ้น ปัญญาเกิดขึ้น วิชชาเกิดขึ้น เห็นใหม่ รู้ว่าวิชา อวิชา ใว้ อาโลโก อุทฺปาติ หลุดออกไปคราวนั้นะ พระพุทธเจ้าถึงปฏิญาณใว้ว่าวงรอบของธรรมจักรนี้ วงรอบของมรรคอรียสัจจันนี้ “สุกฺกทฺธะ เธออย่าถามใว้เนิ่นช้าไปเลย สุกฺกทฺธะ ศาสนาไหนไม่มี มรรค ศาสนานั้นไม่มีผล” มรรคคือต้องเป็นมรรคใน อาโลโก อุทฺปาติ อันนี้ มรรคตามความเป็นจริง เห็นใหม่ ไม่มีกาลไม่มีเวลา เป็นธรรม ธรรมจริงๆ ธรรมซ้อนธรรมอยู่ใว้

ธรรมของโลก ธรรมในศีลธรรม ในการประพฤติปฏิบัติ อันนั้นมาสอน พอสอนก็วางแนวทางใว้เราก็เชื่อ เราก็ทำไป เราทำตามเขาไป เราต้องการสิ่งใว้ง่าย สิ่งใว้จับต้องได้ สิ่งใว้เป็นวัตถุใว้ สิ่งใว้ที่สืบคลานเข้าไปได้ แต่เวลามรรคขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไมเราทำไม่ได้ ทำให้ได้สิ เพราะมันสูงส่งใว้ มันสูงส่ง มันมีจริง มันมีจริงเราต้องเคลื่อนใจเข้าไปสัมผัสเอง เคลื่อนใจเข้าไปในมรรค เคลื่อนใจจนมรรคนี้ภาวนามยปัญญา มันเคลื่อนออกไป ความเคลื่อนออกไปมันถึงกลับมาเชือดเฉือนกิเลสได้

แต่นี้มันไม่ได้เคลื่อนออกไป กิเลสกับใจอยู่กับความคิด ทั้งพญามารเคลื่อนไปพร้อมกัน คือมีเราไปตลอด มีโลกียะ มีปุถุชน มีความเห็นของเราบวกเข้าไปตลอด มันถึงไม่เป็นกลางใว้ใหม่ มันจะเป็นกลางได้ต่อเมื่อมันเป็นโลกุตตระ โลกุตตระเหมือนธรรมพ้นออกจากโลก โลกุตตระนี้มันพ้นออกจากโลก เพราะเราจะยุบขอบตัวออกไป

นี่ความว่าง ความว่างอันแรกอันนี้มันเป็นความว่างอันนี้ใว้ ความว่างที่เราวางลงเฉยๆ ความว่างที่ใจนี้สงบตัวลงเฉยๆ แต่มันไม่ใช่ความว่างที่ชำระกิเลสออกไป มันคนละว่าง มันเป็นว่างใว้ว่าง

ในเซนเขาสอนว่างใว้ว่าง เขาไม่สอนว่างเฉยๆ แต่ชาวพุทธในปัจจุบันนี้ไปเอาความว่าง สุธญฺตาของเขา มา แล้วก็ใว้อันนี้เป็นความว่าง เขาบอกสุทธฺญตาเป็นความว่าง

อันนี้เป็นความว่างเริ่มต้น มันต้องเอาความว่างอันนี้ไปใคร่ครวญไปเปิด จกฺขุ อุทฺปาติ อีกทีหนึ่ง แล้วมันจะเป็นความว่างที่ ๒ นั้น ความว่างใว้ว่างนั้นถึงจะเป็นความถูกต้อง ถ้าความว่างอันแรกนี้มันเป็นความว่างที่มันแปรสภาพ มันยังเป็น สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา อยู่ เดียวมันก็ตีกลับมา

แต่ถ้าความว่างตามความเป็นจริงนี้มันขาดออกไปแล้วไม่มีกาล...อกุปฺปธรรม ธรรมที่ใว้ไม่เสื่อมแปรสภาพอีก แต่มันจะสูงขึ้นไปเรื่อยๆ เห็นใหม่ อกุปฺปธรรมกับกุปฺปธรรม ถ้ากุปฺปธรรมนี้มัน

แปรสภาพอยู่ ว่างก็ว่างแปรสภาพ เดี่ยวว่าง เดี่ยวไม่ว่าง รบวงนกันอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าเป็นความว่างจริงมันเป็นอกุปะ อกุปะคือว่าไม่เสื่อมลงมา ไม่ต่ำแล้ว มันเป็นว่างแท้ ว่างแท้ๆ ที่สัมผัสได้จากหัวใจที่เข้าไปสัมผัส

ถึงบอกว่าธรรมกายคือใจที่เป็นธรรม ธรรมที่มีกาย แต่ถ้ายังไม่ปฏิบัติอยู่ มันไม่ใช่ธรรมกาย มันเป็นหัวใจและสภปรกโสโครก เป็นหัวใจที่โสโครกไม่ใช่ธรรม หัวใจที่มีวิชาอยู่เป็นหัวใจที่โสโครก แล้วบอกธรรมกายอยู่ในใจของเราได้อย่างไร

ธรรมอยู่ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นคือใจดวงธรรมนั้นมันธรรมล้วนๆ กับพระอรหันต์เท่านั้น แต่ถ้ายังเป็นปุถุชนอยู่นี้ไม่ใช่ธรรมกาย เป็นจิตเฉยๆ จิตที่รู้ละเอียดโสโครกไปด้วยวิชา แล้วเราพยายามทำให้สงบลง ให้วิชาสงบตัวลง ให้เปิดที่เราจะเคลื่อนธรรมจักรออกไป คือเรา จกฺขุ อุทปาติ เกิดขึ้นเท่านั้น

จกฺขุ อุทปาติ เกิดขึ้น คือตาธรรมเปิดขึ้น ญาณเกิดขึ้น ญาณคือการที่เห็นทางออก ญาณเกิดขึ้นคือญาณออกจากกิเลสใจ พอญาณเกิดขึ้น ปัญญามันก็จะหมุนได้ เพราะว่าทุกคนเสียวอกกิเลสอยู่แล้ว ทุกคนอยากจะพ้นทุกข์อยู่แล้ว พอปัญญามันก็หมุนไป หมุนไปเรื่อยๆ จากความว่างคือสมาธิหนุนเข้ามาด้วย พอปัญญาเกิดขึ้น วิชาก็เกิดขึ้น วิชาเกิดขึ้น วิชาต้องดับไป อาโลโก อุทปาติ ก็เกิดขึ้นพร้อมกัน มันเกิดวูบเดียวขณะเวลานั้นไป

แต่นี้เพราะว่าเป็นธรรมจักร เป็นปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้แล้ววางไว้ เราก็ต้องเอา ถึงเอามาก็ต้องแยกออกมา ก็เพียงว่าให้เราเดินตามเท่านั้น แต่เวลาตามความเป็นจริงมันเกิดปั๊บ! ถึงว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อริยสัจ กลั่นออกจากอริยสัจ ใจเรานี้หลุดออกมาจากอริยสัจ ถึงรู้ตามความเป็นจริง ไม่ใช่ไปรู้อยู่ในท่ามกลางอริยสัจ ก็ไม่ใช่รู้ท่ามกลางว่า จกฺขุ อุทปาติ ญาณ อุทปาติ ปัญญา อุทปาติ ไม่ใช่รู้ตามขั้นตามตอนมา

ตามขั้นตามตอนนี้เป็นพุทธปัญญา เป็นปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่ถ้าเรารู้ เรารู้พริบ! พร้อมกันหมด ทั้ง ๕ ส่วนนี้รวมตัวรู้พร้อมกัน รู้ออกมา รู้ออกมา รู้ออกมา เพราะปัญญาสาวกะพวกเราไม่ถึงปัญญาพระพุทธรเจ้าหรือ แต่ปัญญาของพระพุทธรเจ้าวางไว้ในขั้วมัจฉะ

ในธรรมจักรฯ นี้เป็นเทศนาครั้งแรกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จักรนี้เคลื่อนออกไปแล้ว ธรรมนี้เคลื่อนออกไปแล้ว แล้วเราเป็นบริษัท ๔ เราเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำไมเราจะไม่เดินตามปัญญาอันนี้ละ ปัญญาอันนี้ต่างหาก

“สุกัททะ ศาสนาไหนมีมรรค ศาสนานั้นมีผล” นี้คือมรรคอรียสัจจิง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคคือมรรคอยู่ในธรรมจักรฯ นี้ จักรนี้เคลื่อนไป ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น ชำระกิเลสมาเป็นขั้นเป็นตอน เป็นขั้นเป็นตอน วุฒิภาวะของใจ ภูมิของจิตสูงขึ้น สูงขึ้น สูงขึ้น สูงขึ้นจนถึงพระนิพพานขององค์สมเด็จพระเจ้าสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้เป็นเป้าหมายใจ เป็นหลักชัยของเรา จะก้าวถึงหรือไม่ก้าวถึงก็ต้องวางไว้ตามความเป็นจริง ต้องเดินตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามความเป็นจริงสิ

ไม่ใช่ที่เราจะลัดไปตามทางที่ว่า เขามาสอนลัทธิอะไรว่าใหม่ก็จะไปตามเขา จะสอนในแง่ของกฎหมาย ให้เราหลบเลี่ยงเอา นักกฎหมายก็เบี่ยงไปตามกฎหมาย เข้าใจว่าอันนี้เป็นการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมพร้อมกับนักกฎหมายหรือ เห็นไหม ปฏิบัติธรรมจนแทบหลุด ต้องปฏิบัติธรรมแบบเราลี แบบซื่อสัตย์กับตัวเอง แบบสุภาพบุรุษ แบบผู้ที่ชำระกิเลสท่ามกลางหัวใจ

ทุกขัเวลาเราทุกขัเราทุกขัอยู่คนเดียว ทุกคนไม่สามารถจะพาเราไปชาติหน้าได้ เขาส่งเราได้ที่เชิงตะกอน ใจของเรา เราซื่อสัตย์กับใจของเรา แล้วเราพิจารณาใจของเราตามความเป็นจริงเท่านั้น เราถึงจะเอาใจเราพ้นไปได้ พอเราพ้นไปได้ อุดตา หิ อุดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน รมโพธิ์รมโพธิ์มันเกิดขึ้นกลางหัวใจ ภาวสวะนั้นได้ระเบิดออกหมด ไม่มีสิ่งใดในหัวใจเลย ใจนั้นหลุดออกไปว่างหมด ไม่มีอะไรเข้าไปสัมผัสได้ แต่รมโพธิ์คือร่างกายยังอยู่ รมโพธิ์ยังอยู่ รมโพธิ์อันนี้มันถึงว่าลือออกมา นกกาอาศัยนะ

อุดตา หิ อุดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนคือใจนั้นหลุดพ้น ใจนั้นเข้าตามหลักความเป็นจริงก็เอามาเป็นที่พึ่งของผู้อื่นต่อไป ถ้าผู้ยังพึ่งตนเองไม่ได้ ใครจะมาอาศัย มันต้องพึ่งตัวเองได้แล้ว หลักอันนี้มันคงแล้ว นั่นละถึงจะเป็นความเป็นจริง มรรคอรียสัจจิง

เราเกิดมาท่ามกลางพุทธศาสนา เจอครูบาอาจารย์ที่กำลังมีอยู่ เราถึงเชื่อครูบาอาจารย์ของเรา เชื่อครูบาอาจารย์ เป็นผู้ชี้แนะ นี้ไง หลวงปู่มั่นเป็นผู้ที่เดินมาเป็นองค์แรก สมบุกสมบันมา เพราะว่าแผนที่นี้มันเป็นแผนที่พิศกัณคนละอย่างกับโลกนี้ที่มีอยู่ ท่านต้องมาศึกษาพิศกัณของแผนที่นี้ แล้วท่านก็เอาองค์ของท่านชำระพ้นจากกิเลสออกไป ถึงได้ตั้ง ได้สอน ได้ชักนำลูกศิษย์ลูกหา

ในวงปฏิบัติของหลวงปู่มั่นมาง มีหลวงปู่มั่น หลวงปู่ขาว หลวงปู่แหวน หลวงปู่พรหม มาเรื่อยจนอาจารย์มาหาบัว อาจารย์เจื้อยะ เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรที่เราจะต้องเชื่อต้องฟัง แล้วต้องให้ทดสอบใจของเรา

ใจของเรา เราก็ต้องว่าของเราตามความเป็นจริงของเราเท่านั้นใช่ไหม เราเป็นคนเห็น เราเป็นคนรู้ เราก็ว่าอันนี้ถูกต้อง เราว่านี่นะ เราว่า เราว่า เห็นไหม เราว่ากับซั่มมัจๆ ว่ามันยังไม่เหมือนกันเลย นี่เราว่าเสร็จแล้ว ซั่มมัจๆ ว่าแล้ว ยังครูบาอาจารย์ว่าซ้ำอีกทีหนึ่ง

นี่ไง ถึงบอกว่าเราเกิดมามีบุญกุศล นี่เกิดเป็นชาวพุทธถึงได้ฟังธรรม ธรรมนี้ถึงฟังได้ยาก โอกาสจะฟังธรรมมันมีโอกาสน้อย โอกาสน้อยเพราะว่ามันการเกิด เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนี้ เวลามันต่างกัน เวลามันจะพลาดทำให้จิตนี้เกิดดับ เกิดดับ ไปเรื่อยๆ

โอกาสที่มันเจอกันชาตินี้ ชาตินี้เกิดพบพระพุทธศาสนานี้ประเสริฐมาก มันพลาดเข้ามาเข้าเกาะเข้าคอนอยู่พักหนึ่ง ในเวลา ๘๐-๑๐๐ ปี ของชีวิตของมนุษย์ นี่พลาดมาเจอความร่วมมือเย็นในศาสนาพุทธ แล้วมันก็จะพลาดออกไปอีก เราก็เหมือนกับสวะ ชีวิตนี้เหมือนสวะ (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)